

СУБ'ЄКТИ, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ АДМІНІСТРУВАННЯ ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОГО ОБІГУ СИНТЕТИЧНИХ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ

Б. А. ПІДГОРНИЙ,

здобувач кафедри адміністративного права,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

Досліджено повноваження суб'єктів, що забезпечують адміністрування протидії незаконного обігу синтетичних наркотичних засобів та психотропних речовин. Проаналізовано погляди науковців на критерії класифікації суб'єктів, що забезпечують протидію незаконного обігу наркотичних засобів та запропоновано власну класифікацію суб'єктів, що забезпечують адміністрування протидії незаконного обігу синтетичних наркотичних засобів.

Ключові слова: суб'єкти, протидія незаконного обігу синтетичних наркотичних засобів та психотропних речовин

Зловживання синтетичними наркотичними засобами і незаконний їх обіг являють собою проблему, що виходить за рамки суто юридичного явища. Наркоманія і пов'язані з нею правопорушення та злочини мають неухильну тенденцію до зростання в Україні. Правопорушення передують вчиненню злочинів, тому дослідження проблем адміністрування протидії правопорушенням у сфері незаконного обігу синтетичних наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів для уповноважених органів повинна стати пріоритетною, а вивчення суб'єктів, що здійснюють адміністрування протидії незаконного обігу синтетичних наркотичних засобів, набувають особливої актуальності.

Підсилює актуальність даної роботи той факт, що значне збільшення в останнє десятиліття незаконного обігу синтетичних наркотиків, негативні тенденції розвитку наркотичної ситуації в країні свідчать про те, що застосовувані правоохоронними органами заходи протидії недостатньо

результативні.

Зростання популярності наркотиків синтетичного походження пояснюється: 1) яскраво вираженим стимулюючим впливом; «розважальної» ідеології; 2) зручністю і швидкістю вживання; 3) великою тривалістю наркотичного ефекту; 4) відсутністю очевидних видимих ознак вживання; 5) можливістю самостійного виготовлення (деяких видів); 6) безпекою від зараження ВІЛ та іншими вірусними захворюваннями; 7) відносною дешевизною тощо[7].

У різні роки проблеми протидії незаконному обігу наркотичних засобів досліджували радянські та вітчизняні автори Л. Н. Анісімов, Е. А. Бабаян, Ю. В. Баулін, О. М. Джу́жа, Н. І. Золотарьова, Л. В. Лазарева, А. А. Музыка, В. Я. Настюк, І. А. Нікіфорович С. А. Роганов, М. П. Селіванов, М. С. Хру́ппа, О. М. Шевчук, Д. О. Штанька та ін. Однак вивченню суб'єктів, що забезпечують адміністрування протидії незаконного обігу синтетичних наркотичних засобів до цього науковцями приділялось мало уваги. Тому метою статті є з'ясування переліку суб'єктів, що забезпечують адміністрування протидії незаконного обігу синтетичних наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.

У Законі України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів» від 15.02.1995 р. № 62/95-ВР наведено конструкцію «незаконний обіг наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів» – це діяння з: культивування рослин, включених до Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів (далі – Перелік), розроблення, виробництва, виготовлення, зберігання, перевезення, пересилання, придбання, збуту, ввезення на територію України, вивезення з території України, транзиту через територію України, використання, знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, що здійснюються з порушенням законодавства про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори (ст. 1) [1; 1995. – № 10. – Ст. 62].

Правовий аспект обігу наркотичних засобів означає, що наркотичні

засоби в більшості своїй вилучені з вільного обігу або істотно обмежені в ньому, над ними встановлений внутрішньодержавний і міжнародно-правовий контроль, і ніякий засіб не може бути віднесено до наркотичних без зазначення його в Переліку, що підлягають контролю в Україні: 1) таблиця I (а) у Список 1 – особливо небезпечні наркотичні засоби, обіг яких заборонено; (б) у Список 2 – особливо небезпечні психотропні речовини, обіг яких заборонено; (в) у Список 3 містить рослини, які містять наркотичні засоби та психотропні речовини і обіг яких допускається для промислових цілей; 2) таблиця II (а) у Список 1 – наркотичні засоби, обіг яких обмежено; (б) у Список 2 – психотропні речовини, обіг яких обмежено; 3) таблиця III (а) у Список 1 – наркотичні засоби, обіг яких обмежено і стосовно яких допускаються виключення деяких заходів контролю; (б) у Список 2 – психотропні речовини, обіг яких обмежено і стосовно яких допускаються виключення деяких заходів контролю; 4) таблиця IV (а) у Список 1 – прекурсори, обіг яких обмежено і стосовно яких встановлюються заходи контролю; (б) у Список 2 – прекурсори, стосовно яких встановлюються заходи контролю (ст. 2) [1; 1995. – № 10. – Ст. 60]. Зазначимо, що Перелік [6; 2000. – № 19. – Ст. 789.] – згруповані у списки наркотичні засоби, включені до таблиць I – IV згідно із законодавством України та міжнародними договорами України

Зазначимо, що синтетичні наркотичні засоби в природі не зустрічаються, їх одержують хімічним способом. Вони мають схожу хімічну будову з природними опійними алкалоїдами та так само впливають на організм людини. До часто вживаних відносять амфетамін, метамфетамін, галюциногенні препарати (ЛСД), псилоцибін, героїн, кодеїн, метадон. Зупинимось на характеристиках деяких засобів. *Амфетаміни* часто є першими наркотичними засобами, якими починають зловживати молоді люди для збудження, подолання сонливості та підвищення впевненості в собі. Вживання амфетаміну швидко призводить до психічної залежності, інколи навіть швидше, ніж інших наркотиків. Знаходячись під його впливом, людина схильна переоцінювати свої можливості, виникає почуття могутності, переваги над усіма, що призводить до

агресивної поведінки. *Метамфетамін* (екстазі) має як галюциногенні, так і амфетаміноподібні властивості. Препарат досить токсичний. «Екстазі» часто вживає молодь на дискотеках. Легкому поширенню сприяє простота його застосування (виготовляється у формі таблеток, які бувають різних кольорів з малюнками на поверхні). І хоча прийом його здається безпечним, та надмірне фізичне напруження, яке виникає при цьому, може призвести до смертельних наслідків. Хронічне зловживання вищевказаних засобів призводить до психозу, який характеризується параноєю, стурбованістю власними справами, слуховими і зоровими галюцинаціями. Часто спостерігається насильницька поведінка. *Галюциногенні препарати* (ЛСД) – це сильнодіючі наркотики, здатні спричинити у здорових людей різні психопатологічні порушення, що нагадують серйозні психічні захворювання. Галюцинації під їх впливом, залежно від дози, можуть тривати від 1-2 до 12 годин. Зловживання ЛСД викликає порушення зору і свідомості, сильні галюцинації. Сприяє підвищену агресивність, яка доходить до шаленства. *Псилоцибін*. Після його прийому спочатку проявляються неприємні симптоми: приголомшеність, запаморочення і почуття страху, потім, особа, що вживала псилоцибін, переноситься у світ незвичайних марень і галюцинацій – від дуже приємних до надзвичайно страшних. Зловживання призводить до параної та шизофренії тощо [8].

Зазначимо що, на нашу думку, під адмініструванням протидії незаконному обігу наркотичних засобів можна розуміти цілеспрямовану взаємодію публічних адміністрацій з юридичними та фізичними особами з приводу забезпечення реалізації законів та підзаконних актів і виконання частини основних функцій: орієнтуючого планування, що визначає бажані напрямки розвитку, створення правових та інших умов для реалізації інтересів учасників взаємодії, розподілу праці, кооперування та координування діяльності, моніторинг результатів у сфері протидії незаконного обігу наркотичних засобів. Відносини, що супроводжують адміністрування протидії незаконному обігу наркотичних засобів, характеризуються підпорядкованістю

переважно закону, а не суб'єкту, децентралізацією, узгодженням інтересів учасників процесу, відповідальністю суб'єкта і об'єкта. Іншими словами, адміністрування протидії незаконному обігу наркотичних засобів пов'язане з виконавчою гілкою влади і розглядається як професійна діяльність державних службовців, що включає всі види діяльності, спрямовані на реалізацію рішень уряду; вивчення, розробку та впровадження напрямів урядової політики у сфері протидії незаконного обігу наркотичних засобів.

Стосовно суб'єктів протидії незаконному обігу наркотичних засобів, то законодавець покладає протидію незаконному обігу наркотичних засобів на МВС України, СБ України, Генеральну прокуратуру України, органи доходів і зборів, Державну прикордонну службу, ДСКН України та інші компетентні органи виконавчої влади (ст. 3) [1; 1995. – № 10. – Ст. 62]. Для більш повного з'ясування переліку вищенаведених суб'єктів доцільно розглянути погляди науковців з цих питань. Так, Д. О. Штанько умовно поділяє їх на дві групи залежно від кола їх повноважень: правового регулювання (Кабінет Міністрів України, Комітет з контролю за наркотиками при МОЗ України, Департамент боротьби з незаконним обігом наркотиків МВС України, СБ України, органів доходів і зборів і т. д.); охорони здоров'я та соціального обслуговування (МОЗ України, мережа центрів реабілітації й ресоціалізації наркозалежної молоді) [10, с. 120].

М. П. Легецький вказав на такі суб'єкти діяльності державних органів, боротьби з наркоманією серед неповнолітніх, як: Національна Координаційна рада боротьби з наркоманією при Кабінет Міністрів України; Комітет по контролю за наркотиками при МОЗ України; Координаційні ради з питань профілактики та боротьби з наркоманією при виконавчих комітетах та держадміністраціях в областях, містах, районах, районах у містах; Міжвідомчий науково-дослідний центр з проблеми боротьби з наркоманією; Регіональні центри медико-соціальної реабілітації та лікування хворих на наркоманію; наркологічні диспансери; наркокабінети; лікувально-трудова профілакторії для хронічних алкоголіків і наркоманів; підрозділи СБ України по боротьбі з

міжнародним наркобізнесом, Департамент по боротьбі з незаконним обігом наркотиків МВС України та управління (відділи) ГУ МВС, УВС, УВСТ [4, с. 148].

А. П. Закалюк відносить до суб'єктів протидії незаконному обігу наркотиків: Президента України, Верховну Раду України та Кабінет Міністрів України, міністерства та ін.; Комітет з контролю за наркотиками при МОЗ України; органи прокуратури України; державні органи, підприємства та установи, діяльність яких пов'язана із обігом наркотиковмісних рослин [5, с. 40]. А. М. Волощук пропонує таку класифікацію органів державної влади, що здійснюють протидію незаконному обігу наркотичних засобів: міжнародні органи та організації; міжвідомчий координаційний орган; правоохоронні органи; органи судової влади; органи охорони здоров'я та соціального обслуговування; громадськість; інші органи [2].

Слід погодитись з думкою А. А. Корнеєва, який пропонує класифікація органів адміністративно-юрисдикційного протидії незаконному обігу наркотиків: а) залежно від характеру компетенції – органи виключної адміністративно-наркоделіктної юрисдикції (органи держнаркоконтролю) і спільної адміністративно-наркоделіктної юрисдикції (інші органи у зазначеній сфері); б) за обсягом предметної компетенції – органи загальної компетенції (суди), галузевої (органи виконавчої влади) та спеціальної (комісії у справах неповнолітніх) компетенції; в) за становищем в системі державних органів – судові органи; органи виконавчої влади; органи адміністративної юрисдикції при органах місцевого самоврядування; г) в залежності від складу – колегіальні (комісії у справах неповнолітніх) і єдиноначальні (посадові особи органів виконавчої влади); д) в залежності від застосовуваних заходів адміністративного покарання – органи, повноважні застосовувати всі види заходів адміністративного покарання, встановлені за вчинення правопорушень у сфері протидії незаконному обігу наркотичних засобів і психотропних речовин (суди), і органи, повноважні виносити лише адміністративний штраф (всі інші органи) [3, с. 20]. О. М. Шевчук вказує, що протидію незаконному

обігу наркотичних засобів здійснюють МВС України, СБ України, Генеральна прокуратура України, Держмитслужбу України, Державна прикордонну службу, ДСКН України, МОЗ України, міжнародні органи та організації та інші компетентні органи [9, с. 274]. На нашу думку, до суб'єктів, що забезпечують адміністрування протидії незаконному обігу наркотичних засобів здійснюють МВС України, СБ України, Генеральна прокуратура України, органи доходів і зборів, Державна прикордонну службу, ДСКН України, МОЗ України, міжнародні органи та організації, органи судової влади, органи охорони здоров'я, міжвідомчий координаційний орган, громадськість та інші компетентні органи.

Таким чином, дослідження суб'єктів, що забезпечують адміністрування протидії незаконному обігу наркотичних засобів та з'ясування їх повноважень можуть стати підґрунтям для подальшого теоретичного дослідження контрольної діяльності щодо наркотиків та сприятимуть усуненню протиріч при здійсненні державного контролю в цій сфері й протидії незаконному обігу наркотичних засобів, а також подальшому вдосконаленню антинаркотичного законодавства.

Список літератури:

1. Відом. Верх. Ради України.
2. *Волощук А. М.* Органи державної влади, що протидіють незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів [Електрон. ресурс] / А. М. Волощук. – Режим доступу : <http://www.stationline.org.ua>
3. *Корнев А. А.* Система административно-правового протидействия незаконному обороту наркотических средств и психотропных веществ в Российской Федерации : автореф. дисс. на соиск. учен. степ. канд. юрид. Наук : спец. 12.00.14 «Административное право, финансовое право, информационное право» / А. А. Корнев. – Саратов, 2012. – 26 с.
4. *Легецький М. П.* Адміністративно-правові заходи протидії правопорушенням, вчиненим неповнолітніми, у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів: дис. канд. юрид. наук: спец. : 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Микола Петрович Легецький. – К., 2004. – 208 с.
5. Наркозлочинність: кримінологічна характеристика та запобігання: [наук.-практ. посіб.] / за заг. ред. А. П. Закалюка. – К., 2006. – 296 с.
6. Офіц. вісн. України.
7. *Пупцева А. В.* Актуальные проблемы противодействия незаконному распространению наркотиков в современных условиях [Електрон. ресурс] / А. В. Пупцева. – Режим доступу : <http://www.science-education.ru/pdf/2013/6/874.pdf>.

8. Синтетичні наркотики: матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki>.

9. Шевчук О. М. Органи державної влади у сфері обігу наркотичних засобів / О. М. Шевчук // Наук. вісн. Ужгородського нац. ун-ту. – Серія «Право». – 2013.– Вип. № 21. – Ч.ІІ. – С. 271–274.

10. Штанько Д. О. Організаційно-правові засади протидії незаконному обігу наркотичних засобів та психотропних речовин серед молоді : дис. канд. юрид. наук : спец. : 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Дмитро Олександрович Штанько. – Х., 2003. – 185 с.

Подгорный Б. А. Субъекты, обеспечивающие администрирование противодействия незаконного оборота синтетических наркотических средств.

Исследованы полномочия субъектов, обеспечивающих администрирование противодействию незаконного оборота синтетических наркотических средств и психотропных веществ. Проанализированы взгляды ученых на критерии классификации субъектов противодействие незаконному обороту наркотических средств и предложено собственную классификацию субъектов администрирование противодействию незаконного оборота синтетических наркотических средств.

Ключевые слова: субъекты, противодействие незаконному обороту синтетических наркотических средств и психотропных веществ.

Podgorny B. A. The entities providing administrative combating illicit trafficking of synthetic drugs.

The article deals with the powers of the entities providing administrative tools to combat illicit trafficking of synthetic drugs and psychotropic substances. Analyzed the views of scientists on the classification criteria of subjects of combating illicit trafficking of narcotic drugs and proposed his own classification of subjects of administrative tools to combat illicit trafficking of synthetic drugs.

Key words: subjects, combating illicit trafficking of synthetic drugs and psychotropic substances.